

Uljamol SHERMATOVA,

Termiz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

E-mail: rustamkhurramov@mail.ru

TerDPlning pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD L.Muxtarova taqrizi asosida.

BOSHLANG'ICH SINFLARDA EKOLOGIK TA'LIMNI RIVOJLANTIRISHNING METODIK TIZIMINI SHAKLLANTIRISH

Annotatsiya

Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim, boshlang'ich ta'lim hamda oliy ta'lim barcha ta'lim sohalarida ekologik ta'limni rivojlantirish, tabiatni sevish, uni asrab avaylash. O'quvchilarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, shuningdek, tabiatga nisbatan mehr-muhabbatni uyg'otish haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich sinf, ekologik ta'lim, tabiat, atrof-muhit, ekologik atrof-muhit, mehr-shavqat, metodik tizim.

FORMATION OF A METHODOLOGICAL SYSTEM OF DEVELOPMENT OF ECOLOGICAL EDUCATION IN PRIMARY CLASSES

Annotation

In this article, the development of environmental education, love and preservation of nature in all areas of education, including pre-school education, primary education and higher education. There is talk about educating students in the spirit of patriotism, as well as instilling love for nature.

Key words: Primary school, ecological education, nature, environment, ecological environment, compassion, methodical system.

ФОРМИРОВАНИЕ МЕТОДИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ РАЗВИТИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ

Аннотация

В данной статье рассматривается развитие экологического воспитания, любви и сохранения природы во всех сферах образования, включая дошкольное образование, начальное образование и высшее образование. Речь идет о воспитании школьников в духе патриотизма, а также привитии любви к природе.

Ключевые слова: Начальная школа, экологическое образование, природа, окружающая среда, экологическая среда, сострадание, методическая система.

Kirish. Ekologik ta'lim-tarbiyaning tub ma'nosi-bu tabiat va inson o'rtasida doimiy bir butunlik, ularda ekologik ta'lim rivojlantirish metodik tizimini ishlab chiqish tabiiy hamda ijtimoiy qonunlarni o'rganish.

Ekologik ta'lim-tarbiyaning asosiy vazifa va maqsadlari insonni tabiat bilan va unda sodir bo'layotgan voqealilar bilan qiziqitirish, inson, tabiat o'rtasidagi muammolarning kelib chiqish sabablarini aniqlash, yechish yo'llari, chora-tadbirlarini topish yetarli ekologik bilimlarga ega bo'lgan yosh avlodni tarbiyalash, shu o'rinda atrof muhit muhofazasini asrab avaylashimiz kerak. Tabiat inson uchun beshik, ona bag'ridir. Uning bag'ri keng, yuragi har doim ochiq odamlar.

Shuning uchun u insoniyat tomonidan ulug'lanadi va ulug'lanadi va ona sifatida e'tirof etiladi yer bugungi kunda tahdid solayotgan eng katta muammo – ekologik halokatning oldini olish.

Rivojlangan mamlakatlardagi o'rtacha darajadan ancha past; kattalarning taxminan 90% qiziqmaydi ekologik axborot vositalari.

Tabiatdan foydalanish - jamiyatning moddiy va ma'naviy-madaniy ehtiyojlarini qondirish uchun, foydalanish shakllari Muxtasar qilib aytganda, ularda ekologik ta'limni rivojlantiradi. Buni biz quyidagi asosiy tushunchalarning mazmun-mohiyatini va ahamiyatini yoritilishida ko'rishimiz mumkin. Boshlang'ich sinflarda ekologik ta'lim-tarbiya jarayoni samaradorligini oshirishga, xalqimizning umuminsoniy qadriyatlariga sodiqligi, xalqimiz adolat, tenglik, ahil qo'shnicilik va insonparvarlikning nozik kurtaklarini asrlar osha avaylab asrab kelganligi, Ta'lim mazmunini takomillashtirish, ilmiy, hayotiy, qiziqarli materiallar va innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida yo'lga quyilishi kerak. Ana shunday materiallardan biri suv haqidagi bilimlar tizimi hisoblanadi. O'quvchilarda ekologik ta'limni rivojlantirishida ularda o'zaro ta'sirni amalga oshiruvchi omillardan biri o'quvchilarni ta'lim jarayonida ijodiy ta'sir ko'rsatishga motivlashtirish hisoblanadi.

Tahlil va natijalar. Ayrim tadqiqotchilarning ta'kidlashiga ko'ra, insonning o'zi tomonidan mustaqil ravishda egallangan tushunchalari muhim ahamiyatga ega va bu mustaqil ta'lim jarayonida, ya'ni o'quvchiga o'qituvchi tomonidan an'anaviy ravishda o'rgatilmaganda, mustaqil fikrlashlar g'oyalari jarayonida vujudga keladi, mazkur jarayonda muhokama qilinaotgan muammoning mazmun va mohiyati o'rganadi va analiz-sentez qiladi, refleksiv faoliyat amalga oshadi. Bizning fikrimizcha, o'quvchilarda ekologik ta'limni rivojlantirish jarayonida ijodiy ta'sir ko'rsatishga motivlashtirish ularning faolligini ta'minlashga xizmat qiladi, o'z navbatida ijodiy faollik ham o'zaro ta'sirini amalga oshiruvchi g'oyalardan biri hisoblanadi. Boshlang'ich sinflarda ekologik ta'limni rivojlantirish metodik tizimini shakllantirish masalasining naqadar muhimligini e'tirof qilgan holda ta'kidlash mumkinki, bunday davra suhbatlari, munozaralar oliygohlar qoshida tashkil qilingan radio yoki televidenie orqali namoyish qilinishi va talabalarining keng muhokamasiga qo'yilishi yaxshi natijalarni beradi.

Shu bilan birga, o'quvchilar tomonidan dunyo miqyosidagi ekologik muammolarning o'rganilishi, ekologik tarbiya borasida olib borilayotgan ishlar qanday yo'lga qo'yilganligi bilan tanishish maqsadida, Internet orqali ko'plab ma'lumotlarni biladilar va tajribalarini qiyosiy tahlil qiladilar. Ekologik fojialarning oldini olishning birdan-bir yo'li tabiatni muhofaza qilish, barcha tabiiy boyliklarimizdan oqilona ehtiyoqkorona foydalanish zarur.

Avvalo, har bir inson qalbida ekologik madaniyatni shakllantirmay turib, bu borada kutilgan natijalarga erishishimiz qiyin. Yoshlar ongiga tabiatning o'z qonun - qoidalari mavjudligini, tabiatdagi barcha hodisalar, o'zgarishlar bir-biri bilan bog'liqligini, umuman, insonning tabiatga to'g'ri munosabatda bo'lishi lozimligi haqidagi tasavvurlarni singdirish, shubhasiz muhim ahamiyat kasb etadi. Bu jarayonda, Vatanimiz tarixi va madaniyati, qadimiy urf odatlarimizni har tomonlama

o'rganishga e'tibor kuchaydi. Xo'sh, ekologik ta'limni rivojlantirish va uni shakllantirish nima degani, u tarixiy-ijtimoiy jihatdan nimani anglatadi, uning pedagogik mohiyati nimadan iborat?

Ekologiya inson voqeligi bilan bog'liqlikda atrof-muhit tarqqiyoti, shart-sharoitlari, qonuniyatlari borasidagi fan hisoblanadi. Ekologik ta'limni rivojlantirish ekologik bilimlarning zamonaviy tarkibiy qismi. XXI asrda ekologik bilimlar taraqqiyotining zamonaviy bosqichi sifatida ekologik xavfsizlik madaniyati vujudga kelgan. Bu munosabatlar mohiyatini kichik yoshdagi o'quvchilar ongiga yetkaza olish, ularning tabiatga bo'lgan munosabatini to'g'ri ravishda amalga oshira bilishga o'rgatish ekologik ta'limning asosiy negizini tashkil qiladi. Ekologik bilimlarning ilmiy asoslari nazariy, amaliy bilimlari va mustaqil ishlar jarayonida tushuntiriladi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik ta'limni rivojlantirishda asosiy e'tibor atrof - muhit muhofazasi, tabiatdan oqilona va tejamkorlik bilan foydalanish, atrof - muhitni yaxshilashga qaratilgan texnologiyalarni qo'llash bilan bog'liq bo'lgan global bilimlarga katta ahamiyat beriladi. Shuningdek, barqaror rivojlanish, global va hududiy - ekologik muammolarni bilish bilan bog'liq bo'lgan masalalarga e'tibor qaratiladi. Shu bilan birga ekologik madaniyatning asosiy manbalaridan biri hisoblangan tabiiy sharoit va resurslarning xilma-xilligi va ularni muhofaza qilish bo'yicha chora-tadbirlar majmui.

Tabiatdan foydalanish bo'yicha har bir harakat birlashgandagina atrof-muhit ifloslanishining oldini olishga erishamiz [2;153-b].

Ekologik ta'lim-tarbiyani o'quv muaassalarida olib borish. Ekologik ta'lim-tarbiyani bog'chalar va maktablarda olib borish yo'llari. Tabiat, uning go'zalligi va tabiiy boyliklarni saqlash borasidagi ishlarni oila, bog'cha bolalari va maktab o'quvchilari orasida olib borishdan boshlab, yosh va o'sib kelayotgan avlodni atrof muhit, undagi o'simlik, hayvon, suv va tuproqqa mehr-shafqatli, ularni asraydigan, boyitadigan jonkuyar qilib tarbiyalash kerak. Shu maqsadlarga erishish uchun bog'cha bolalarini maxsus «Ekologik ta'lim-tarbiya metodikasi», «Tabiat bilan tanishish» kabi dasturlar asosida tarbiyalash hamda turli o'yinlar vositasi bilan tabiatga oid ekologik ta'lim elementlarini bolalar ongiga singdirish kerak;

«Ekologik ta'lim va tarbiya uslubi» dasturi asosida tarbiyachilarni qayta tayyorlash kurslari, leksiyalar, tajriba almashish seminarlari tashkil qilib, xizmatchilarning bilim va saviyalari, ishlash qobiliyatlarini oshirish kerak;

Shuning uchun ekologik ta'lim shunga qaratilgan shaxs bilan munosabatlarni uyg'unlashtirish muhit, va u o'zini sifatida anglashdan iborat muhit, va o'zini anglashdan iborat muhit, hayot sifatini belgilaydigan tabiatning bir qismi va uning holati uchun javobgarlikni shakllantirish uning holati uchun javobgarlikni shakllantirish hayot sifatini belgilaydigan tabiatning bir qismi va uning holati uchun javobgarlikni shakllantirish. Bu guvohlik beradi ekologik ta'limning rivojlanish funktsiyasi. Bu guvohlik beradi ekologik ta'limning rivojlanish funktsiyasi, sezilarli darajada kengaytirish va boyitishga qaratilgan orqali pedagogik ta'sir sub'ektining ufoqlari himoya qilish majburiyatlarini chuqur tushunish va tabiiy muhitni muhofaza qilish, uni assimilyatsiya qilish ma'naviy va moddiy qadriyatlar. uchun shart hayot sifatini belgilaydigan tabiatning bir qismi va uning holati uchun javobgarlikni shakllantirish [3;98-b].

Ekologik ta'lim-tarbiya olgan kishilar o'zlari yashab turgan joylarning ekologik holatidan xabardor bo'lishlari, yoshlarga o'rgatishlari, tabiatda biror-bir ekologik o'zgarish sodir bo'lsa, kerakli tashkilotlarga xabar berish yo'llarini bilishlari kerak.

Yoshlarda ekologik ta'limni rivojlantirish masalasining naqadar muhimligini e'tirof qilgan holda ta'kidlash mumkinki, bunday davra suhbatlari, munozaralar oliygohlar qoshida tashkil qilingan radio yoki televidenie orqali namoyish qilinishi va talabalarining keng muhokamasiga qo'yilishi yaxshi natijalarni beradi. Mustaqil tadqiqotchilik ishlarini olib borish davomida talabalar ko'pgina statistik ma'lumotlarni to'playdilar, ilmiy - ommabop adabiyotlar, ma'lumotnomalarni tahlil qiladilar, ekologiya sohasida ish olib borayotgan mutaxassislariga murojaat etadilar, to'plangan natijalarni umumlashtiradilar. Shu bilan birga, talabalar dunyo miqyosida ekologik muammolarning o'rganilishi, ekologik tarbiya borasida olib borilayotgan ishlar qanday yo'lga qo'yilganligi bilan tanishish maqsadida, Internet orqali ko'plab ma'lumotlarni biladilar va ish tajribalarini qiyosiy tahlil qiladilar.

Boshlang'ich sinflarda ekologik ta'lim-tarbiya jarayoni samaradorligini oshirishga, xalqimizning umuminsoniy qadriyatlarga sodiqligi, xalqimiz adolat, tenglik, ahil qo'shnicilik va insonparvarlikning nozik kurtaklarini asrlar osha avaylab asrab kelganligi, O'zbekistonni yangilanishning oliy maqsadi ana shu an'analarni qayta tiklash, ularga yangi mazmun bag'ishlash, zaminimizda tinchlik va demokratiya, farovonlik, madaniyat, vijdon erkinligi va har bir kishining kamol topishiga erishish uchun zarur shart-sharoitlar yaratish. Binobarin, boshlang'ich sinflarda ekologik ta'limni rivojlantirishni quyidagi yo'nalishlarda tashkil etiladi. Ta'lim mazmunini takomillashtirish, ilmiy, hayotiy, qiziqarli materiallar va innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida amalga oshirilishi zarur. Ana shunday materiallardan biri suv haqidagi bilimlar tizimi hisoblanadi. O'quvchilarda ekologik ta'limni rivojlantirishda ularda o'zaro ta'sirni amalga oshiruvchi omillardan biri o'quvchilarni ta'lim jarayonida ijodiy ta'sir ko'rsatishga motivlashtirish hisoblanadi.

Yoshlarda ekologik ekologik ta'limni rivojlantirish masalasining naqadar muhimligini e'tirof qilgan holda ta'kidlash mumkinki, bunday davra suhbatlari, munozaralar oliygohlar qoshida tashkil qilingan radio yoki televidenie orqali namoyish qilinishi va talabalarining keng muhokamasiga qo'yilishi yaxshi natijalarni beradi. Shu bilan birga, o'quvchilar tomonidan dunyo miqyosidagi ekologik muammolarning o'rganilishi, ekologik tarbiya borasida olib borilayotgan ishlar qanday yo'lga qo'yilganligi bilan tanishish maqsadida, Internet orqali ko'plab ma'lumotlarni biladilar va tajribalarini qiyosiy tahlil qiladilar. Ekologik fojialarning oldini olishning birdan-bir yo'li tabiatni muhofaza qilish, barcha tabiiy boyliklarimizdan oqilona foydalanishdir. Ammo, har bir inson qalbida ekologik madaniyatni shakllantirmay turib, bu borada kutilgan natijalarga erishish qiyin. Yoshlar ongiga tabiatning o'z qonun - qoidalari mavjudligini, tabiatdagi barcha hodisalar, o'zgarishlar bir-biri bilan bog'liqligini, umuman, insonning tabiatga to'g'ri munosabatda bo'lishi lozimligi haqidagi tasavvurlarni singdirish, shubhasiz muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur jarayonda, Vatanimiz tarixi va madaniyati, qadimiy urf odatlarimizni har tomonlama o'rganishga e'tibor kuchaydi.

Xo'sh, ekologik ta'limni rivojlantirish va uni shakllantirish nima degani, u tarixiy-ijtimoiy jihatdan nimani anglatadi, uning pedagogik mohiyati nimadan iborat? Ekologiya inson voqeligi bilan bog'liqlikda atrof-muhit tarqqiyoti, shart-sharoitlari, qonuniyatlari borasidagi fan hisoblanadi.

Xulosa. Xulosa o'rnida shuni aytish lozimki ekologik ta'limni rivojlantirishda ekologik bilimlarning zamonaviy tarkibiy qismi sifatida Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik ta'limni rivojlantirishda asosiy e'tibor qaratilgan, atrof - muhit muhofazasi, tabiatdan oqilona va tejamkorlik bilan foydalanish, atrof - muhitni yaxshilashga qaratilgan texnologiyalarni qo'llash bilan bog'liq bo'lgan muammolarni hal qilishga qaratilgan. Shu bilan bir qatorda ekologik ta'limni rivojlantirishda metodik madaniyatni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR

1. Norbo'tayev X.B. Boshlang'ich sinflarda fanlararo ekologik tarbiya //Zamonaviy ta'lim. - 2018. 11-son. - B. 558.
2. SHERMATOVA, U. (2024). ECOLOGICAL EDUCATION IN PRIMARY CLASSES FORMATION OF PEDAGOGICAL CONDITIONS OF DEVELOPMENT. World Bulletin of Social Sciences, 33, 49-53.
3. SHERMATOVA, U. (2024). Ecological Education Teaching in Primary Class Methodology. Pedagogical Cluster-Journal of Pedagogical Developments, 2(4), 97-105.

4. Uljamol Shermatova. (2023). DEVELOPMENT OF ECOLOGICAL EDUCATION IN PRIMARY CLASS. Open Access Repository, 9(10), 152–157.
5. Shermatova, U. (2020). THE LIGHT OF THE NIGHTS WITHOUT A DAY. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 8(4).
6. Shermatova Uljamol. Improving Ecological Education of Future Teachers on the Basis of Conceptual Principles International Journal of Trend in Scientific Research and Development (IJTSRD) Volume 6 Issue 3, March-A.